

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Питання екологізації сільськогосподарського виробництва на сьогодні набувають особливої актуальності. Це зумовлюється низкою чинників, серед яких поглиблювані світові екологічна та продовольча кризи. Конституція України у ст. 16 закріплює, що забезпечення екологічної безпеки, підтримання екологічної рівноваги на території України та збереження генофонду українського народу є обов'язком нашої держави, а стаття 3 Конституції проголошує людину, її життя, здоров'я найвищою соціальною цінністю.

Подальшого розвитку дані конституційні положення набувають у нормах спеціального аграрного законодавства. Зокрема, у ст. 2 Закону України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» закріплено, що гарантування продовольчої безпеки шляхом створення сприятливих економічних, політичних, організаційних, а також правових умов здійснення сільськогосподарського виробництва проголошено однією із стратегічних цілей аграрної політики України. Екологічний аспект продовольчої безпеки полягає не тільки в забезпеченості населення держави відповідною кількістю продуктів харчування, але й у її якості та безпеці як для здоров'я людини, так і для навколишнього середовища. Отже, держава в особі компетентних органів має виконувати певні зобов'язання перед суспільством, а саме: захищати права громадян на безпечне навколишнє середовище, а також на повноцінне та якісне харчування шляхом забезпечення виробництва якісної та екологічно безпечної продовольчої продукції аграрними товаровиробниками. Наразі й аграрне законодавство Європейського Союзу дає підстави говорити про появу принципу екологізації аграрного виробництва, який полягає в стимулюванні екологічно безпечного ведення сільського господарства та реалізації екологічних програм на селі.

Вбачається, що екологізація сільськогосподарського виробництва є однією з необхідних передумов його сталого розвитку, оскільки кон-

цепція сталого розвитку виходить з одночасного вирішення проблем екологічного, економічного і соціального характеру. До складових сталого розвитку сільських територій, окрім стабільного соціального розвитку села, слід віднести екологізбалансоване використання природних ресурсів в процесі сільськогосподарської виробничої діяльності та їх охорону, а також стійке екологічно безпечне сільськогосподарське виробництво. Шляхами забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва виступають: забезпечення охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки в процесі сільськогосподарської виробничої діяльності; оптимізація землекористування, формування ринкових земельних відносин; підвищення конкурентоспроможності всіх галузей сільського господарства; удосконалення системи державного регулювання тощо.

Питання екологізації досліджувалися багатьма вченими, серед яких В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, М.Я. Ващишин, А.П. Гетьман, В.В. Круглов, В.В. Петров, М.В. Шульга та ін. Однак дані дослідження стосуються або екологізації права й законодавства (здебільшого, земельного), або економічних аспектів екологізації, або господарської діяльності в цілому. Відносини ж у сфері аграрного виробництва як предмет аграрного права мають певні, притаманні саме цій сфері, особливості, у зв'язку з чим питання екологізації набувають тут особливого змісту.

Екологізацію аграрного виробництва можна визначити як спеціальний принцип аграрного права, що знаходить свій прояв у встановленні в аграрному законодавстві та практичній реалізації екологічних нормативів, вимог і приписів як уповноваженими державними органами, органами місцевого самоврядування, так і самими аграрними товаровиробниками у сфері ведення сільськогосподарської виробничої діяльності щодо захисту довкілля, екологічного використання природних ресурсів, а також виробництва якісної та екологічно безпечної сільськогосподарської продукції рослинного і тваринного походження. Отже, по-перше, екологізація аграрного виробництва має перешкоджати негативному впливу виробничих процесів на стан навколишнього середовища, а, по-друге, сприяти забезпеченню якості та безпечності продукції, що виробляється. Остання складова є визначально важливою у зв'язку з тим, що сільськогосподарська продукція – це, здебільшого, продукти харчування або продовольча сировина для їх виробництва. Враховуючи це, запровадження прин-

ципу екологізації аграрного виробництва передбачає здійснення низки заходів, серед яких: 1) організаційно-правові заходи у сфері виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників: а) дотримання встановлених стандартів та інших технічних регламентів щодо якості на всіх стадіях руху виробленої сільськогосподарської продукції від виробника до споживача; б) правове забезпечення та розвиток органічного сільського господарства; в) обмежене використання генетично модифікованих організмів при виробництві продукції рослинництва і тваринництва тощо; 2) заходи економічного характеру (стимулювання виробництва екологічно безпечної аграрної продукції, раціонального та ефективного використання природних ресурсів в процесі аграрного виробництва, удосконалення системи штрафних санкцій за виробництво неякісної, екологічно небезпечної продукції, за завдання шкоди довкіллю, нераціональне використання природних ресурсів); 3) заходи соціально-виховного характеру (виховання у молоді дбайливого ставлення до навколишнього середовища, формування та пропагування певного екологічного світогляду) та ін. Отже, екологізація сільськогосподарського виробництва – це складне комплексне явище, яке формують три складові: екологізація законодавства; екологізація сільськогосподарської виробничої діяльності; екологізація свідомості виробників та споживачів сільськогосподарської продукції рослинництва і тваринництва.

Лисанець О.С.,

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
к.ю.н., асистент кафедри земельного та аграрного права*

СТАНОВЛЕННЯ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ

Україна вважається аграрною державою і сільське господарство виступає як провідна галузь в житті суспільства. Складна ситуація на селі та розвиток аграрної кризи після проголошення незалежності, спричинила зміни в аграрній політиці України, а саме створення нової форми підприємницької діяльності - фермерських господарств.

За час існування українське фермерство пройшло складний шлях. Фермерські господарства почали створюватись ще до проголошення